

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ.

«... ἐγὼν ἐρέω, ὥς μοι δοκεῖ εἶναι ἔριστα.»

— Ἀπατᾷσαι, φίλε μου, μεγάλην ἀπάτην ἀπατᾷσαι· σοὶ λέγω ἐγὼ ὅτι ὁ σύνδεσμος θὰ ἀπαιτεῖ τὴν ὑποτακτικὴν.

— Ἔστω! τὸ παρὰδέχομαι, ἀλλ' ἐπιτρέψόν μοι νὰ μὴ τὸν ὑποτάσσω τὸν λόγον μου ἔχω.

— Καὶ τίνα λόγον; εἶπέ τον πρὸς φῶτισίν μου· διατί δὲν τὸν ὑποτάσσεις;

— Διότι οὕτω μ' ἐδίδαξεν ὁ διδάσκαλός μου.

— Καὶ ἐπὶ τίνων βάσεων ἐστήριξε τὸ λέγειν τοῦ ὁ διδάσκαλός σου;

— Ὁ σύνδεσμος θὰ, ἔλεγεν, ἀκολουθουμένου ῥήματος, εἶναι ἀνάλυσις ἀπαρεμφάτου.

— Ἀνάλυσις ἀπαρεμφάτου! καὶ τί σημαίνει αὕτη ἡ ἔκφρασις; ἡ τοιαύτη ἐξηγήσεις χρήζει καὶ ἑτέρας, σαφεστέρας, εἰ δυνατόν, ἐξηγήσεως. Οἰδίπους δὲν εἶμαι, ὥστε νὰ λύσω τοιοῦτο ἀίνιγμα· ἐξηγήθητε, παρακαλῶ... *je donne ma langue au chat*.

— Περισσότερον νὰ σοὶ εἶπω δὲν δύναμαι, ἢ ὅτι εἶναι ἀνάλυσις ἀπαρεμφάτου.

Τοιαύτη εἶναι, Κύριε Συντάκτα, ἡ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τινος φίλου μου, πρὸ τινων ἡμερῶν λαβοῦσα χώραν φιλονεικία. Ἀμφότεροι ἐπιμάνως ἐπεστηρίζομεν τὴν γνώμην μας, καὶ τέλος, σκεφθέντες ὅτι δὲν ἠθέλομεν πεισθῆ «οὐδ' ἂν εἰ δέη ἡματα στοιχηγοροίημεν,» καὶ ἐνθουρούμενοι τὸ κοινὸν «*qui n'entend qu'une cloche n'entend qu'un son*,» ἀπεφασίσαμεν, ἐκ συμφώνου, ν' ἀνατεθῶμεν εἰς τὴν κρίσιν ἀρμοδίου καὶ εἰδήμονός τινος κριτοῦ, δυναμένου, δι' ἀμερολήπτου καὶ σαφοῦς ἀποφάσεως, νὰ λύσῃ τὴν μεταξὺ ἡμῶν ἐγερθεῖσαν γραμματικὴν ἔριδα.

Πρὸς τοῦτον λαϊκὸν τὸν σκοπὸν λαμβάνω τὴν τόλμην, Κύριε Συντάκτα, ν' ἀπευθυνθῶ πρὸς ὑμᾶς, παρακαλῶν σας νὰ μοὶ ἐκφράσητε τὴν γνώμην σας, καὶ, διὰ τῆς ἐν τῇ πανδημίᾳ *Πανδώρα* δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διατριβῆς παρακαλέσητε συνάμα, εἰς τὴν διασάφισιν καὶ λύσιν τοῦ ταπεινοῦ οὐχ ἥσον ὅμως σπουδαίου ζητήματος τούτου, πάντας τοὺς εἰς τὴν πρόοδον τῆς νῦν ὁμιλουμένης καὶ καθ' ἑκάστην ἀναπτυσσομένης ἑλληνικῆς γλώσσης ἐνδιαφερομένους.

Τὸ κατ' ἐμὲ, Κύριε Συντάκτα καὶ φιλόμουσοι ἀναγνώσται τῆς *Πανδώρας*, ἰδοὺ ἐπὶ τίνων βάσεων βασιζώ τὸ φρόνημά μου, καὶ τίνος ἔνεκεν κρίνω καὶ σκέπτομαι ὅτι ὁ σύνδεσμος θὰ ὑποτάσσεται, ἀκολουθούμενος ῥήματος, πρὸς ἔκφρασιν μέλλοντος.

Καὶ, ἐν πρώτοις, τί λέγεται Μέλλον, καὶ τίνι τρόπῳ ἐκφράζεται ἐν ἀπάσαις γενικῶς ταῖς γλώσσαις, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, μερικῶς;

Μέλλον λέγεται, γραμματικῶς ὁμιλεῖν, τὸ ἰδιαιτέρον σχῆμα τὸ ὁποῖον ἐνδύεται τὸ ῥῆμα, πρὸς δήλωσιν πράξεώς τινος, ἣτις γενήσεται, ἔσεται.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις τε καὶ Ἕλλησιν ὁ χρόνος οὗτος ἐξεφράζετο διὰ μιᾶς λέξεως, οἷον *amabo*, φιλήσω, (καίπερ αὕτη ἡ φαινομένη μίξις μόνη λέξις εἶναι, ἀναμφιδόλως ἡ συγχώνευσις τοῦ ῥήματος μετὰ τινος ἄλλου βοηθητικοῦ ῥήματος (*bhū-as*)).

Θεωροῦντες τὴν τὴν μέλλοντα ἐν ταῖς μεταγενεστέραις γλώσσαις, βλέπομεν, ὅτι ἐν ἄλλαις σχεδὸν σχηματίζεται διὰ τῆς συμμίξεως τῆς ἀπαρεμφάτου καὶ τινος βοηθητικοῦ ῥήματος, οἷον·

— Ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ·

Μέλλον· *J'aime* αἰ. Τουτέστι *j'ai à aimer*, καὶ, μετατεθειμένου τοῦ ῥήμ. *avoir*, *j'aime* αἰ.

— Ἐν τῇ ἰταλικῇ·

Io farò (τουτέστι *io fare ho.*)

— Ἐν τῇ ἰσπανικῇ·

Io hare (τοῦτο πράξω) ἀντὶ τοῦ πάλαι *hacer*
Io he (τοῦτο πράξειν ἔχω.)

Ἐν τισιν ἄλλαις γλώσσαις γίνεται ὁ μέλλον βοηθεῖα τινὸς ῥήματος, ἐπέχοντος ἰδέαν μέλλοντος (θελήσεως, τάσεως, σκοποῦ).

οἷον, ἐν τῇ Γερμανικῇ, διὰ τοῦ *werden* (τείνω εἰς...)

Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ διὰ τοῦ *shall* (ὀφείλειν) καὶ τοῦ *will* (θέλειν).

Ὡς καὶ ἡ Σινική γλώσσα, πληροφοροῦμαι, ἀνάλογον ἔχει σχηματισμὸν τοῦ μέλλοντος, μεταχειριζομένη, ὥς βοηθητικὸν ῥῆμα, τὸ *yao* (θέλειν) λέγουσα, οἷον

ngo yao kiu (θὰ ὑπάγω, θέλω ὑπάγειν.)

Ταῦτα προθέντες, ἃς ἔλθωμεν εἰς τὴν νῦν ὁμιλουμένην ἑλληνικὴν γλῶσσαν· κατὰ πόσους καὶ τίνας τρόπους σχηματίζεται ὁ μέλλον τῆς; — Κατὰ δύω.

Α'. Διὰ τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος *Θέλω*, συνωδευμένου τῆς ἀπαρεμφάτου· οἷον.

Θέλω γράψαι(ν).

Σημ. Α'. Εἰς τὸν πρῶτον τοῦτον σχηματισμὸν τοῦ μέλλοντος, συγκαταλέγεται καὶ ὁ διὰ διαφορῶν βοηθητικῶν ῥημάτων (οἷον σκοπεύω, σκέπτομαι, προτίθεμαι, μέλλω, κτλ. μετὰ τοῦ συνδέσμου *γὰρ*, καὶ τῆς ὑποτακτικῆς π. χ. «μέλλω νὰ γράψω»).

Σημ. Β'. Ἀνάλογον τρόπον μετεχειρίζοντο καὶ οἱ προπάτορές μας, λέγοντες «Θήσιν (γάρ) ἔτ' ἔμελλον ἐπ' ἄλγεά τε πτοναχάς τε Τρῳσὶ τε καὶ Δαναοῖσι...»

καί

... «ἂν ρ' οὐ τελέεσθαι ἐμελλον.»

Β'. Διὰ τοῦ συνδέσμου Θά, μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς, οἶον

«Θά γράψῃ» καὶ ὅχι θά γράφει.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τοῦτον τὸν σύνδεσμον· τί εἶναι τὸ Θά; τίς ἡ παραγωγή του;

Τὸ Θά, σύνδεσμος πλαθεὶς παρὰ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, εἶναι, καλῶς ἐξεταζόμενον, ἡ συγχώνευσις δύο λέξεων.

Κατὰ τὸ ταπεινὸν ἐμοῦ φρόνημα, ἐμπεριέχει ἐν αὐτῷ, τὸ ῥῆμα θέλω καὶ τὸν σύνδεσμον γὰ, ὥστε τὸ «Θά γράψῃ» εἶναι συγκοπὴ τοῦ «θέλει νὰ γράψῃ».

Πρὸς τὴν τοιαύτην ἀνατομὴν τοῦ μονοσυλλάβου Θά ἐπάγομαι, θεωρῶν, ὅτι καὶ παρὰ τινῶν ὁμογενῶν λέγεται πλευστάκις, ἀντὶ τοῦ Θά, τὸ Θεγά, τὸ ὁποῖον, φανερώτατα, ἐνέχει τὸ ῥῆμα θέλει καὶ τὸν σύνδεσμον γὰ.

Τοῦτου παραδεκτοῦ γενομένου, καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ γὰ δὲν εἶναι ἕτερον ἢ ὁ ἀρχαῖος σύνδεσμος ἵνα, ὅστις ὑποτάσσεται, ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι τὸ Θά, ἐμπεριέχον τὸν ὑποτακτικὸν σύνδεσμον γὰ, ἀπαιτεῖ, φυσικῶς τῷ λόγῳ, τὴν ὑποτακτικὴν, καὶ ὅτι γραπτέον, «Θά ὁμιλήσῃ», καὶ οὐ «Θά ὁμιλήσει» οἶον παρὰ πολλῶν γράφεται.

Οἱ κατὰ τὸν δεύτερον τοῦτον τρόπον (θὰ ὁμιλήσει) γράφοντες, δι' ὁσχυρίζονται δὴθεν, ὅτι τὸ ῥῆμα τίθεται εἰς τὸν Μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς· ἀπατῶνται! καὶ, δι' ἀσυνειδήτου, ὡς πρὸς τὸν ἀθεμέλιον καὶ ὅλως πλαστὸν κανόνα των, ἀσυνειδήτως, αὐτοὶ αὐτοὺς προδίδουσι, λαλοῦντες κατὰ τοῦ φρονήματός των· διότι, ἐνόσω πρόκειται περὶ ῥήματος ὁμοφωνοῦντος εἰς τὸν Μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὑποτακτικῆς (οἶον τύπτειν, κρᾶζειν, φιλεῖν, νικάει, δηλοῦν), τὰ ὁποῖα, εἰς τὰ τρία ἐνικὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὸ ἀ πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς τε τὸν μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὑποτακτικῆς ὁμοφωνοῦσιν· ἦτοι

Μέλλων ὀριστικῆς	Ἀόριστος ὑποτακτικῆς
Τύψω	Τύψω
κρᾶξεις	κρᾶξης,
φιλήσει	φιλήσῃ,
νικήσει	νικήσῃ,
δηλώσωμεν	δηλώσωμεν,

ἐνόσω, λέγω, πρόκειται περὶ τοιούτων ῥημάτων, τὸ σφάλμα των ἐννοεῖται, καὶ τρόπον τινά, δικαιολογεῖται.

Ἀλλ' ὅταν ἐλλείπη αὕτη ἡ οὕτως εἰπεῖν ἀθωοτική τῆς ὁμοφωνίας περίστασις καὶ πρόκειται, π.χ. περὶ ἄλλων ῥημάτων, ὡς ὁρῶ, λέγω, στέλλω, κλ. τῶν ὁποίων δὲν ὁμοφωνοῦσιν ὁ Μέλλων ὀριστικῆς

καὶ ὁ ἀόριστος ὑποτακτικῆς, τότε πανδήλως φαίνεται τὸ λάθος των καὶ ἀφανίζεται ὁ πλαστὸς περὶ τοῦ Μέλλοντος ὀριστικῆς κανὼν αὐτῶν, τὸν ὁποῖον οἱ ἴδιοι καταργοῦσι, μεταχειριζόμενοι, ἀσυνειδήτως πως, τὸ σχῆμα τὸ ὁποῖον ἀποδέχονται καὶ ἀποποιῶνται.

Διότι π. χ. θέλοντες νὰ μεταφράσωσιν εἰς τὴν νῦν κοινὴν γλῶσσάν μας τὰς ἀκολουθοῦσας φράσεις·

«Ὅψι με περὶ Φιλίππους—Ὅψομαι.»

καὶ «...Φεῦ! Τί λέξω; ποῖ λόγων ἔλθω;»

θέλουσιν ἄρ' ἂν γε μεταχειριζόμενοι μετὰ τὸ Θά, τὸν Μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς (ὡς προφασίζονται) εἰπεῖν·

«Θά με ὄψι, κλ. Ναι, θὰ σὲ ὄψομαι»

«Τί θὰ λέγω, εἰς ποίους θὰ ἐλεύσομαι» οὐχὶ βεβαίως ἀλλὰ λέγουσι μηχανικῶς τῷ τρόπῳ,

«Θά με ἴδῃς — θὰ σὲ ἴδω»

«Θά εἴπω — θὰ ἔλθω»

Τίνος δὲ ἐγκλίσεως εἶναι οὗτοι οἱ χρόνοι; Τῆς ὑποτακτικῆς — καὶ τί ἐξακτέον ἐκ τούτου; ὅτι ὁ σύνδεσμος θὰ ὑποτάσσεται. Εἶναι φανερὸν ναὶ ἢ ὅχι;

ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ. Τὸ ἐξῆς περίεργον ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Κόσμῳ. Εἰς μέγαν κλωδὸν περιέχοντα διαφόρων εἰδῶν πτηνὰ ἔβαλεν ὁ κύριος αὐτοῦ φωλεὰν ἀηδόνων, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν ἐκ μυρμηγκῶν, μικρῶν σκωλήκων καὶ ἀλεύρου ζυμωμένην τροφήν, τὴν ὁποίαν ὑπεραγαποῦσιν αἱ ἀηδόνες. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ δὲν ὑπέφερον τὴν αἰχμαλωσίαν ἀπέθανον μετ' ὀλίγας ἡμέρας· μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ τὰ μικρὰ πλὴν ενός.

Αὐτὸ ὅμως τὸ ταλαίπωρον ἐπεῖνα καὶ ἦνοιγε τὸ ῥάμφος ζητοῦν τροφήν. Ἐν θηλυκὸν κανάριον τὸ ἐλυπήθη, καὶ ἂν καὶ ἀηδίαζε τὰ σκωλήκια, δι' ὧν μόνων ἐδύνατο νὰ τραφῇ τὸ μικρὸν, ἀπεφάσισε νὰ παραλάβῃ ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ τὸ θρέψῃ ἀλλὰ μετὰ πολὺν δισταγμὸν· διὸ πολλάκις ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἄγγειον τὸ ὁποῖον περιεῖχε τὴν τροφήν καὶ πάλιν ἀπεμακρύνθη. Ἐπὶ τέλους ἡ εὐσπλαγχνία ἐξενίκησε· τὸ κανάριον ἤρπασε διὰ τοῦ ῥάμφους ἐκ τῆς ζύμης, ἔχωσε αὐτὴν εἰς τὸν λάρυγγα τῆς μικρᾶς ἀηδόνος καὶ μετὰ ταῦτα ὑπῆγε νὰ πλύνῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τρὶς ἔδωκεν ἐκ τῆς τροφῆς αὐτῆς εἰς τὸ πτηνὸν, ἐκάστοτε ἐπλυνε τὴν κεφαλὴν. Ἐπανελάβε δὲ μετὰ πολλὴν ὥραν τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, διότι ἡσθάνετο ἀποστροφὴν. Τὸ μικρὸν ἀηδόνιον τραφὲν αὐτῷ πως καὶ ἡλικιωθὲν ὑπερηγάπα τὴν τροφὸν του· τὸ ἀρσενικὸν ὅμως κανάριον, τὸ ὁποῖον ἡσύχαζεν ἐνόσω τὸ μικρὸν εἶχεν ἀνάγκην νὰ φερθῇ εἰς αὐτὸ ἡ τροφή, ἡσ-